

ปัญหาและความจำเป็นในการที่จะต้องมีกฎหมายโนตารีปับลิกในประเทศไทย

1. งานโนตารีปับลิกในประเทศไทย

ในประเทศไทยมีหน่วยงานหลายหน่วยงานที่ทำหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นโนตารีปับลิก แต่มีลักษณะการทำงานที่กระจายอยู่ตามหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่รับรองเอกสารของรัฐได้แก่ หน่วยงานราชการกระทรวง เช่น กระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงมหาดไทย และทบวง กรมต่าง ๆ ส่วนเอกสารของเอกชนยังไม่มียุติหน่วยงานที่กฎหมายให้อำนาจไว้อย่างชัดเจน เมื่อเอกสารเหล่านั้นต้องนำไปใช้ในต่างประเทศ มีเพียงกระทรวงการต่างประเทศเพียงแห่งเดียวที่มีหน้าที่ในการให้การรับรอง ซึ่งทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดเรื่องการทำงานของหน่วยงานต่าง ๆ โดยจะแบ่งอธิบายตามลักษณะของหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

1. พนักงานโนตารีปับลิกโดยตำแหน่งหรือผู้ที่ทำหน้าที่เสมือนโนตารีปับลิก (Notary Public ex officio)

พนักงานของทางราชการที่มีอำนาจหน้าที่รับรองเอกสารโดยตำแหน่งตามอำนาจหน้าที่ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ปฏิบัติในกรณีที่มีผู้ต้องการใช้เอกสารที่ทางราชการออกให้ (หรือคำแปลของเอกสารนั้น) เพื่อใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงตามกฎหมาย เมื่อมาขอให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องรับรองต้นฉบับหรือขอสำเนาเอกสารนั้น พนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ออกสำเนาของเอกสารนั้นเป็นพนักงานโนตารีปับลิกโดยตำแหน่ง ที่เห็นชัดเจน คือ เจ้าพนักงานปกครองที่มีอำนาจตามกฎหมายทางทะเบียนต่าง ๆ

¹สันติศ ศะศิวิชัย. "การนิติกรรมของกระทรวงการต่างประเทศ" สราธรรมย์ (กุมภาพันธ์ 2537), หน้า 146.

เช่น นายทะเบียนตามอำเภอต่าง ๆ ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นพนักงานในตารีย์รับรองเอกสารสำคัญที่อยู่ในอำนาจหน้าที่ของตนด้วย เช่น นายทะเบียนราษฎร หรือเจ้าพนักงานที่ดิน จ่าศาล เป็นต้น ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะศึกษาโดยยกตัวอย่างการนิติกรรมในหน่วยงานของกระทรวงการต่างประเทศ ฝ่ายสัญญาและนิติกรรม ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีลักษณะการดำเนินงานที่เด่นชัด และเอกสารที่ต้องผ่านการรับรองจากหน่วยงานนี้จะถูกนำไปใช้ในต่างประเทศ

ก. การนิติกรรมของกระทรวงการต่างประเทศ²

พนักงานนิติกรรมมหาชนของกระทรวงการต่างประเทศ เป็นนิติกรรมมหาชนโดยตำแหน่ง (Notary Public ex officio) ของรัฐ ที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับเอกสารสำคัญทั้งที่เป็นเอกสารทางราชการและเอกสารของเอกชนในการ

1. รับรองลายมือชื่อของผู้ที่รับรองความถูกต้องของเอกสารราชการ
2. รับรองลายมือชื่อของผู้ทำเอกสารสำคัญฉบับนั้น ที่ได้มาลงลายมือชื่อต่อหน้าเจ้าพนักงานนิติกรรมของกระทรวงการต่างประเทศ
3. รับรองลายมือชื่อของผู้แปล (ไทยยังไม่มีระบบผู้แปลรับอนุญาต)
4. รับรองคำแปลที่ถูกต้องของเอกสารสำคัญ ตัวอย่างเช่น

4.1 เอกสารสำคัญที่ออกให้โดยทางราชการ

- เอกสารสำคัญ และหนังสือรับรองเกี่ยวกับสถานะของบุคคลตามทะเบียนราษฎร เช่น ทะเบียนคนเกิด สูติบัตร มรณบัตร ฯลฯ
- เอกสารสำคัญ และหนังสือรับรองเกี่ยวกับสถานะบุคคลตามทะเบียนครอบครัว เช่น ทะเบียนสมรส ทะเบียนใบหย่า ทะเบียนรับรองบุตร ทะเบียนรับบุตรบุญธรรม ฯลฯ
- ทะเบียนพาณิชย์ หนังสือบริคณห์สนธิ ข้อบังคับของบริษัท

² เรืองเดียวกัน

4.2 เอกสารที่ออกให้โดยธนาคาร

- ใบแจ้งยอดเงินฝากธนาคาร (Bank Statement)
- Letter of Credit ฯลฯ

4.3 เอกสารที่พำจันโดยเอกชน เพื่อนำไปใช้ในต่างประเทศ

- หนังสือมอบอำนาจ
- หนังสือสัญญาต่าง ๆ ที่คู่สัญญาย้ายถิ่นที่อยู่มาในประเทศไทยมาลงนามต่อ

หน้าเจ้าพนักงานนิติกรณั

ข. หลักการและวิธีปฏิบัติในการนิติกรณัของกระทรวงการต่างประเทศ

พนักงานนิติกรณัของกระทรวงการต่างประเทศจะรับรองความถูกต้องของลายมือชื่อของพนักงานนิติกรณัมหาชน หรือพนักงานผู้มีอำนาจหน้าที่ของหน่วยงานหรือของธนาคารหรือลายมือชื่อของผู้แปลรับอนุญาต ที่ได้ส่งตัวอย่างลายมือชื่อมาให้กระทรวงการต่างประเทศ เก็บรักษาไว้เป็นหลักฐานแล้วเท่านั้น โดยไม่ต้องตรวจสอบความถูกต้องและเนื้อหาของนิติกรณัหรือความถูกต้องของการแปลแต่อย่างใด เพราะพนักงานนิติกรณัมหาชนและผู้แปลได้รับอนุญาต ได้ตรวจสอบและรับรองความถูกต้องมาเรียบร้อยแล้ว ถ้าไม่มีตัวอย่างลายมือชื่อไว้แล้ว จะไม่รับรองลายมือชื่อให้³

หน้าที่อีกประการหนึ่งก็คือ การรับรองลายมือชื่อในนิติกรณัสัญญาต่าง ๆ ที่ผู้ทำนิติกรณัได้มาแสดงตัวและแสดงเจตนากับได้ลงลายมือชื่อในนิติกรณันั้นต่อหน้าพนักงานนิติกรณัของกระทรวงการต่างประเทศ เช่น หนังสือมอบอำนาจหรือหนังสือแต่งตั้งตัวแทน เป็นต้น

ค. ปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติกรณันิติกรณัของกระทรวงการต่างประเทศ⁴

โดยที่ประเทศไทยไม่มีระบบการนิติกรณัมหาชน ไม่มีระบบล่ามและระบบผู้แปลรับอนุญาต ไม่มีกฎหมายควบคุมกิจกรรมด้านนี้ จึงทำให้พนักงานนิติกรณัของกระทรวงการต่างประเทศต้องปฏิบัติ

³ สันทัต ศะศิวิชัย. ผู้อำนวยกรการกองกลาง กระทรวงการต่างประเทศ. สัมภาษณ์,

4 เมษายน 2539

⁴ เรื่องเดียวกัน

ในลักษณะ เป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าด้วยวิธีการต่างๆตามที่ดำเนินไปตามหลักการนิติกรรมอย่างทีนานาประเทศ เขาปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป

ปัญหาที่ประสบอยู่ในขณะนี้ เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายควบคุมและให้อำนาจในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานนิติกรรมกระทรวงการต่างประเทศ ที่ดำเนินไปในปัจจุบัน เป็นเพียงให้ประชาชนได้รับบริการนิติกรรมตามที่จำเป็น ดังตัวอย่างที่เกิดขึ้นดังนี้

- ปัญหาที่เกิดจากการรับรองเอกสารที่ฝ่ายปกครองออกให้⁵

มีเอกสารหลายประเภทที่ออกให้โดยเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง เช่น หนังสือรับรองสถานะของบุคคลตามทะเบียนราษฎรหรือทะเบียนครอบครัว เมื่อประชาชนนำหนังสือรับรองที่เจ้าพนักงานของอำเภอออกให้ เช่น รับรองว่า "นาง... ไม่เคยได้จดทะเบียนสมรส ณ ที่ว่าการอำเภอ. ในฐานะเป็นหนังสือรับรองของทางราชการ เพื่อแสดงว่าตนเป็นโสด หรือเพื่อแสดงแก่สถานเอกอัครราชทูตของบางประเทศ เพื่อขอจดทะเบียนสมรสกับคนต่างชาติ ซึ่งจะมีผลให้สามารถขอรับการตรวจลงตราเข้าประเทศนั้น ซึ่งโดยวิธีนี้หญิงไทยสามารถเดินทางไปประกอบอาชีพที่ไม่สมควรในหลายประเทศ

เจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศ ทราบเจตนาเป็นอย่างดีเพราะตามระบบการทะเบียนครอบครัวของไทย หญิง-ชายจะจดทะเบียนสมรสที่อำเภอไหนก็ได้ในเมื่อไม่ได้จดทะเบียนสมรสที่สำนักทะเบียนท้องถิ่นที่ตนมีทะเบียนบ้านอยู่ ก็สามารถขอหนังสือรับรองจากสำนักทะเบียนนั้นว่าตนมิได้จดทะเบียนสมรส ณ สำนักทะเบียนนั้นได้ เพราะเป็นความจริง ในบางประเทศที่บังคับให้ต้องจดทะเบียนสมรส ที่สำนักทะเบียนที่ตนมีภูมิลำเนา หรือต้องมีการตรวจสอบระหว่างสำนักทะเบียนที่รับจดทะเบียนสมรสกับสำนักทะเบียนที่ผู้นั้นมีภูมิลำเนา จึงเข้าใจว่าไทยมีระบบเหมือนกับระบบของเขา เมื่อเห็นหนังสือรับรองเช่นนั้น ก็เชื่อว่าหญิงนั้นยังไม่ได้สมรส ก็จะยอมให้สมรสกับคนสัญชาติตนได้ ซึ่งจะมีผลทำให้หญิงนั้นสามารถขอรับการตรวจลงตราหนังสือเดินทางเข้าประเทศนั้นได้ แต่ความจริงแล้วหญิงนั้นมีเจตนาเพียงแต่ต้องการเข้าประเทศนั้นเพื่อไปประกอบอาชีพบางอาชีพเท่านั้นเอง เรื่องการสมรส

⁵ เรื่องเดียวกัน

จะเป็นโมฆะหรือผิดกฎหมายอย่างไร ไม่สำคัญขอให้ได้เข้าประเทศนั้นก็แล้วกัน เป็นปัญหามากขึ้นซึ่งเป็นอุทธรณ์ปัญหาที่เกิดขึ้นอยู่เป็นประจำ⁶

กระทรวงการต่างประเทศได้พยายามตรวจสอบความถูกต้องเพื่อชะลอมิให้บุคคลเหล่านั้นเดินทางออกไปก่อปัญหาในต่างประเทศ ด้วยการขอตัวอย่างลายมือชื่อของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อ รับรองเอกสารสำคัญประเภทนั้น เพื่อจะได้ตรวจสอบ หากพบว่า เป็นเอกสารที่ไม่ถูกต้องหรือผู้รับรองไม่มีตัวอย่างลายมือชื่อ ก็จะไม่รับรองให้⁷

ปรากฏว่าส่วนราชการฝ่ายปกครองปฏิเสธที่จะส่งตัวอย่างลายมือชื่อให้ โดยให้เหตุผลว่าไม่มีกฎหมายใดบังคับให้ฝ่ายปกครองส่งตัวอย่างลายมือชื่อแก่ส่วนราชการอื่นใด จึงให้ไม่ได้ และถึงแม้ว่าจะพยายามให้ความร่วมมือก็จะทำไม่ได้ เพราะมีสำนักทะเบียนท้องถิ่นอยู่ถึง เกือบ 800 แห่ง (ได้ตรวจสอบकुแล้ว มี 708 อำเภอ กับ 82 กิ่ง)⁸ จึงไม่สามารถให้ตัวอย่างลายมือชื่อกันให้ครบได้

กระทรวงการต่างประเทศจึงไม่มีตัวอย่างลายมือชื่อของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ฉะนั้นถ้าจะอ้างหลักว่าไม่มีตัวอย่างลายมือชื่อ แล้วจะไม่รับรองเอกสารท่านอนั้น กระทรวงการต่างประเทศก็จะต้องไม่รับรองเอกสารสำคัญที่รับรองโดยเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองทั้งหมด ซึ่งจะก่อความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนที่สุจริตโดยทั่วไปอย่างมาก

เมื่อประชาชนมีความจำเป็นต้องใช้เอกสารที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงการต่างประเทศ จึงปฏิเสธการให้บริการนิติกรณ์ไม่ได้จึงหาทางออกด้วยการประทับข้อความรับรองไปว่า "Seen at the Ministry of Foreign Affairs" ซึ่งหมายความว่า กระทรวงการต่างประเทศ รับรู้ว่าเอกสารนั้นมีการทำขึ้นจริงทั้งฉบับ

หลายประเทศยอมรับการรับรองดังกล่าวได้

เพราะเข้าใจผิดคิดว่าระบบ

⁶ เรื่องเดียวกัน

⁷ เรื่องเดียวกัน

⁸ เรื่องเดียวกัน

การทะเบียนครอบครัวและการทะเบียนราษฎรของไทยเหมือนกับระบบในประเทศนั้น แต่บางประเทศก็ไม่ยอมรับ ที่สำคัญ คือ การรับรองด้วยข้อความเช่นนี้ หากเกิดปัญหาว่าเอกสารนั้นเป็นเอกสารปลอม เจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศจะอ้างว่า การรับรองทางนิติกรณณ์ไม่เป็นการรับรองความถูกต้องของข้อความในเอกสารนั้นไม่ได้ เพราะเจ้าหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศไม่ได้รับรองลายมือชื่อของผู้ออกหนังสือรับรองนั้น แต่ใช้คำว่า Seen ซึ่งเป็นการแสดงว่าได้มีการรับรู้เอกสารนั้นทั้งฉบับ และจดแจ้งการรับรู้ว่ามี การรับรู้ว่ามีหนังสือสำคัญฉบับนั้นไว้ในสมุดทะเบียนนิติกรณณ์ของกระทรวงการต่างประเทศแล้ว จึงไม่อาจปฏิเสธความรับผิดชอบได้ ต้องยอมรับว่ากระทรวงการต่างประเทศได้รับรองเอกสารนั้นไปจริง จะแก้ตัวได้ก็โดยการอ้างว่า เจ้าหน้าที่มีหน้าที่ปฏิบัติไป เพราะบทบัญญัติของมาตรา 6 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บังคับให้ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าทุกคนทำการโดยสุจริต ในเมื่อมีกฎหมายบัญญัติอยู่เช่นนี้ จึงต้องรับรองเอกสารราชการที่ปรากฏทั้งลายมือชื่อและตราราชการประทับมาขอให้รับรองดังกล่าว

นอกจากนั้นผลของการที่ต้องปฏิบัติดังกล่าวข้างต้น และการที่บางประเทศยอมรับการรับรองทางนิติกรณณ์เอกสารแบบขอไปทีนี้ ทำให้มีคนไทยจำนวนมากแสวงใช้ช่องโหว่นี้หลบเลี่ยงกฎหมาย ออกไปประกอบอาชีพที่ไม่สมควร

ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งก็มีการกำหนดไว้แล้วว่าการรับรองเอกสารโดยนายอำเภอหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจในการรับรองเอกสาร แต่ในทางปฏิบัติทั่วไปแล้ว เอกชนจะไปขอให้รับรองอะไรก็ได้มากมาย เนื่องจากว่าบุคลากรในหน่วยงานราชการมีอยู่จำกัดไม่เพียงพอต่อปริมาณงาน เช่น ในกรณีเกี่ยวกับการจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ที่ดินเกี่ยวกับการจำนอง ถ้าหากผู้มอบอำนาจมีอายุเกิน 60 ปี มอบอำนาจให้ผู้อื่นไปดำเนินการแทน เจ้าพนักงานที่ดินต้องขอให้นายอำเภอรับรองลายมือชื่อผู้มอบอำนาจมีสติสัมปชัญญะที่สมบูรณ์⁹ ผู้เขียนมีความเห็นว่าในความเป็นจริงแล้วการที่ให้นายอำเภอรับรองการมอบอำนาจนั้นเป็นการป้องกัน เรื่องความสามารถของผู้มอบอำนาจ แต่ในทางปฏิบัติการขอให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือนายอำเภอเป็นผู้รับรองนั้นเป็นไปได้โดยไม่สะดวกเท่าที่ควร ซึ่งอาจก่อให้เกิดความไม่สะดวกแก่ประชาชนและเกิดความล่าช้าอีกด้วย

⁹ ภูติธรรม, กระทรวง. รายงานการประชุมคณะกรรมการพิจารณาดำเนินการเรื่อง
โนตารีปับลิก พ.ศ.2539

ยังมีเหตุการณ์อีกหลายเหตุการณ์เช่นนี้เกิดขึ้นในสังคมไทย ในจุดนี้ถ้ามีหน่วยงานเอกชนเข้ามาช่วยแบ่งเบาภาระให้แก่หน่วยงานเจ้าหน้าที่ของรัฐก็จะเป็นประโยชน์และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน

2. ปัญหาในการรับรองคำแปลเอกสาร¹⁰

ในประเทศที่มีระบบล่ามและผู้แปลรับอนุญาต ซึ่งหากมีระบบดังกล่าวผู้แปลจะต้องผ่านการสอบความรู้ความสามารถในการแปลมาก่อนที่จะได้รับการอนุญาตให้ทำการเป็นผู้แปลรับอนุญาตได้ ซึ่งในกรณีเช่นนั้น เมื่อผู้แปลลงลายมือชื่อรับรองการแปลมาแล้ว เจ้าหน้าที่งานนิติกรรมของกระทรวงการต่างประเทศเพียงแต่รับรองลายมือชื่อของผู้แปลก็เป็นการรับรองนิติกรรมที่สมบูรณ์แล้ว ในต่างประเทศ เช่น ในประเทศอังกฤษผู้แปลจะต้องเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านภาษาโดยตรงและต้องมีการขึ้นทะเบียน เมื่อผู้แปลแปลเอกสารแล้วจะต้องนำเอกสารนั้นไปให้โนตารีพับลิครับรองลายมือชื่อผู้แปลว่าเป็นผู้แปลรับอนุญาตจริงจึงจะมีผลสมบูรณ์และถ้าเอกสารนั้นต้องนำไปใช้ยังต่างประเทศต้องให้กระทรวงการต่างประเทศรับรองลายมือชื่อโนตารีพับลิคเสียก่อน การกระทำเช่นนี้เป็นวิธีการปฏิบัติที่มีใช้อยู่ในนานาประเทศ เป็นหลักการสากลในกรณีเช่นนี้โนตารีพับลิคอาจเป็นผู้แปลได้ถ้ามีคุณสมบัติครบถ้วนก็สามารถขึ้นทะเบียนเป็นผู้แปลได้รับอนุญาต¹¹

ในประเทศไทย กระทรวงยุติธรรมมีลายมือชื่อผู้แปลที่มาขึ้นทะเบียน แต่ในความเป็นจริง ยังมีผู้แปลตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ให้บริการแก่ประชาชนไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกับกระทรวงยุติธรรม และดำเนินการให้บริการแก่ประชาชนที่มาขอใช้บริการโดยเรียกเก็บค่าบริการแต่ในประเทศไทย¹²

¹⁰ สันทัต ศะศิวิณิช. ผู้อำนวยบริการกองกลาง กระทรวงต่างประเทศ. สัมภาษณ์, 23 เมษายน 2539

¹¹ ปลื้มจิต จุลฤกษ์. "รองเลขาธิการสำนักงานส่งเสริมงานตุลาการ".

กระทรวงยุติธรรม สัมภาษณ์ 23 สิงหาคม 2539

¹² เรื่องเดียวกัน

ใครจะแปลภาษาต่างประเทศภาษาใด ๆ มาขอให้กระทรวงต่างประเทศรับรองก็ได้ เมื่อนำมาป็นให้รับรองจะปฏิเสธก็ไม่ได้ เพราะเป็นหน้าที่ของรัฐซึ่งจะต้องปฏิบัติโดยกระทรวงการต่างประเทศ จะรับรองอย่างถูกต้องก็ไม่ได้ เพราะไม่มีเวลาที่จะตรวจสอบความถูกต้องกันอย่างแท้จริง ในที่สุดเพื่อให้สามารถให้บริการนิติกรรมแก่ประชาชนได้ จึงตรวจสอบเพียงคร่าว ๆ เห็นว่าคำแปลมีความตรงกับต้นฉบับที่รับรองไป แต่จะรับรองความถูกต้องโดยตรงก็เป็นการเสี่ยง จึงใช้ข้อความในการรับรองว่า "Seen at Ministry of Foreign Affairs" และด้วยความที่ไม่อยากจะเสี่ยงต่อความรับผิดชอบที่อาจเกิดขึ้นเมื่อใดก็ได้ ส่วนราชการของกระทรวงการต่างประเทศบางหน่วยจึงใช้ข้อความว่า SEEN AT...เป็นทางออกตลอดมา

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ นับว่าเป็นปัญหา การรับรองเอกสารต่าง ๆ รวมตลอดถึงการรับรองเอกสารที่ได้มีการแปลจากภาษาต่างประเทศ ซึ่งนับว่าควรจะหาหรือสร้างระบบขึ้นมาบริการให้แก่ประชาชนให้ถูกต้องต่อไป ในต่างประเทศยังยอมรับในการดำเนินการเช่นนี้เนื่องจากเข้าใจว่าเป็นระบบเดียวกันที่ใช้ในต่างประเทศ

3. งานรับรองเอกสารที่ใช้ในต่างประเทศ

ตามที่ได้กล่าวมาแล้วว่า เอกสารต่าง ๆ ที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารในปัจจุบันและในอนาคตมีความสำคัญเป็นอย่างมาก ยิ่งในการติดต่อกันในระหว่างประเทศ เอกสารจึงเข้ามามีบทบาทสำคัญ เพราะในบางครั้งการติดต่อระหว่างบุคคล หรือระหว่างหน่วยงานอาจไม่จำเป็นต้องมาพบปะหรือเผชิญหน้ากัน ก็จะอาศัยเพียงเอกสารเท่านั้น ดังนั้นเอกสารจึงต้องสร้างความเชื่อมั่นและสร้างความเชื่อถือให้แก่ผู้รับเอกสาร ว่าเอกสารที่ตนได้รับนั้นเป็นหลักฐานระหว่างคู่สัญญาได้ดีที่สุด การทำสัญญาการค้าระหว่างประเทศ โดยทั่วไปสำหรับผู้ประกอบการค้าที่มีกิจการมั่นคงแล้วสัญญาจะมีข้อกำหนดเงื่อนไขในเรื่องต่าง ๆ ไว้อย่างละเอียด เพื่อให้คู่สัญญาได้รู้ได้พิจารณาถึงสิทธิ หน้าที่ และภาระของตนตามสัญญานั้นตั้งแต่เริ่มแรกก่อนเข้าผูกพันลงนามในสัญญา สัญญาประเภทที่พบบ่อยมาก ในการติดต่อการค้ากับต่างประเทศ ได้แก่ สัญญาซื้อขายสินค้า (Sales Agreement) สัญญาให้บริการ (Services Agreement) สัญญาร่วมลงทุน (Joint Venture Agreement) สัญญาคุ้ม

ก็จะต้องรู้ว่าคู่สัญญาเป็นใครหากคู่สัญญาเป็นบุคคลธรรมดา ควรจะมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับ ชื่อ สัญชาติ สัญชาติ อาศัย ที่อยู่อาศัย หนึ่งสื่อเดินทาง ถ้าเป็นการติดต่อกันในทางธุรกิจ เช่น ถ้านาย ก. มีความประสงค์จะขอกู้เงินจากสถาบันการเงินจากต่างชาติ เพื่อนำเงินกู้มาลงทุน สร้างโรงแรม ทางธนาคารต่างประเทศอาจเรียกร้องให้นาย ก. ส่งข้อมูลพื้นฐาน เพื่อนำไปประกอบการพิจารณา หรือกรณีการสมัครงาน ฯลฯ¹³ เอกสารทั้งหมดจะเป็นที่น่าเชื่อถือ เพราะเอกสารเหล่านี้จะเป็นหลักฐานที่สำคัญต่อไป ดังนั้นอาจมีการขอให้รับรองจากหน่วยงานที่เชื่อถือได้ ซึ่งไม่ใช่บุคคลเหล่านี้รับรอง เอกสารเหล่านั้นเอง เพราะอาจไม่ได้รับการยอมรับจากต่างประเทศว่าเอกสารที่ทำขึ้นนั้นเป็นจริง และลายมือชื่อที่ปรากฏในเอกสารเป็นลายมือชื่อของบุคคลนั้น ทั้งยังเป็นการรับรองเจตนาของเจ้าของ เอกสารที่ประสงค์จะผูกพันกับเอกสารนั้น ๆ ด้วย หน่วยงานที่รับรองเอกสารที่ใช้ในต่างประเทศจะต้องเป็นผู้ที่น่าเชื่อถืออาจเป็นเจ้าของหน้าที่ของรัฐ และมีความชำนาญ ความรู้ ความเข้าใจในภาษาต่างประเทศนั้น ๆ เป็นอย่างดีและเป็นผู้ที่มีความรู้ในทางกฎหมาย ในต่างประเทศกฎหมายที่ให้ อ่านาจนบุคคลที่ทำหน้าที่เหล่านี้ คือ โนตารีบับลิก แต่ในประเทศไทย เนื่องจากยังไม่มีหน่วยงานใดทำหน้าที่ในด้านนี้โดยตรง เมื่อมีการร้องขอให้รับรองบุคคลหรือนิติบุคคลหรือหน่วยงานอื่น ๆ อาจขอให้สำนักงานทนายความเป็นผู้รับรองให้ การรับรองเหล่านี้ ทางสำนักงานทนายความต่าง ๆ ทำให้เพื่อเป็นการให้บริการแก่ประชาชน โดยยังไม่มีกฎหมายที่ให้อ่านาจนในการดำเนินการ เช่นนี้โดยตรงผู้ที่จะ มาทำหน้าที่เหล่านี้จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมาย และมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับภาษาได้เป็นอย่างดี มิฉะนั้นอาจมีผลเสียหายตามมาในภายหลัง ในต่างประเทศก็ยอมรับการรับรองดังกล่าวเนื่องจาก คิดว่าเป็นการรับรองโดยโนตารีบับลิกเหมือนดังเช่นในประเทศอื่น ๆ อีกทางเลือกหนึ่งนอกจากให้สำนักงานทนายความเป็นผู้รับรองแล้วอาจขอให้ฝ่ายสัญชาติและนิติกรรม สังกัดกระทรวงการต่างประเทศ เป็นผู้รับรองให้ก็ได้ แต่อาจใช้เวลานานในการดำเนินการ เนื่องจากเอกสารที่ต้องผ่านเข้าไปใน กระทรวงการต่างประเทศในแต่ละวันมีเป็นจำนวนมาก อาจทำให้เกิดความล่าช้าในการรอ ซึ่งจะมีผลกระทบเป็นอย่างมากในการดำเนินธุรกิจ หรือการติดต่อสื่อสารในปัจจุบันที่ต้องดำเนินการแข่งกับเวลา

ในระบบการรับรองเอกสารที่ใช้ในต่างประเทศ โดยรวมถึงการรับรองสำเนา ตรงกับต้นฉบับและให้รวมถึงคำแปล เอกสารที่ตรงกับต้นฉบับจริง ส่วนเอกสารใดบ้างที่ต้องได้รับการรับรองนั้นก็ขึ้นอยู่กับความต้องการของคู่สัญญาอีกฝ่าย ในทางปฏิบัติเอกสารสัญญาต่าง ๆ หรือเอกสาร

¹³ ประเสริฐ ลิ้มประเสริฐ. ทนายความสำนักงานทนายความประเสริฐและเพื่อน.

ประกอบการทำสัญญา ส่วนแล้วแต่ต้องการการรับรองเพื่อให้เอกสารนั้นมีความเชื่อถือ ก่อให้เกิดความผูกพัน และเกิดสิทธิ และเป็นหลักฐานที่สร้างความมั่นใจให้แก่ผู้รับเอกสาร

ตามสภาพที่เป็นอยู่ในปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายรองรับไม่มีระบบไม่มีระเบียบกฎเกณฑ์ใด ๆ เป็นข้อกำกับ ในส่วนเอกสารที่ออกโดยหน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่ของรัฐมีอำนาจที่รับรองเอกสารเฉพาะของรัฐเท่านั้น ซึ่งเป็นเอกสารมหาชนหรือเอกสารทางราชการ แต่เอกสารที่เป็นนิติกรรมสัญญาฝ่ายเดียว หรือหลายฝ่าย เจ้าหน้าที่ของรัฐไม่เข้าไปรับรู้ หรือรับรองการทำเอกสารของเอกชนว่าได้กระทำต่อหน้ากันจริง ทุกหน่วยงานของรัฐจะบอกปฏิเสธในการรับรองเอกสารของเอกชนเด็ดขาดเว้นแต่ในกระทรวงการต่างประเทศที่มีหน่วยงานเฉพาะนั้นก็คือ ฝ่ายสัญญาติและนิติกรที่มีหน้าที่รับรองเอกสารที่จะนำไปใช้ในต่างประเทศ และหน่วยงานปกครองต่าง ๆ ของกระทรวงมหาดไทย เช่น ผู้อำนวยกาหรือนายอำเภอที่จะรับรองหนังสือมอบอำนาจ ตามมาตรา 47 ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ก็เกิดปัญหาที่หน่วยงานเหล่านั้นมีจำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอในสภาวะการณ์ปัจจุบันย้ายเบี่ยงต่าง ๆ จึงทำให้เกิดความล่าช้าในการดำเนินการ ดังตัวอย่างเช่น สำนักงานที่ดินเคยถูกฟ้องร้องดำเนินคดี และถูกพิจารณาทางวินัย ในกรณีใบมอบอำนาจเป็นลายมือชื่อปลอม จึงมีแนวคิดให้ทนายความเป็นผู้รับรองลายมือชื่อในใบมอบอำนาจแทนเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน และเอกสารเอกชนอื่น ๆ ที่ไม่มีหน่วยงานใดรับรองโดยตรงก่อให้เกิดความเสียหายเพราะประชาชนไม่ทราบว่าจะให้หน่วยงานใดเป็นผู้รับรอง จึงไปที่สำนักงานทนายความต่าง ๆ ซึ่งไม่มีอำนาจในการให้การรับรองตามกฎหมาย¹⁴

โดยแยกพิจารณาจากในส่วนของผู้รับรองเอกสาร ไม่มีกฎหมายใดให้อำนาจบัญญัติแก่หน่วยงานหรือบุคคลใดในการรับรองเอกสารไว้อย่างชัดเจน ทำให้เกิดการรับรองโดยไม่มีกฎหมายรองรับ การเรียกเก็บค่าบริการ ค่าธรรมเนียม ความรับผิดชอบเมื่อเกิดความเสียหายต่าง ๆ ความเชี่ยวชาญในการรับรองเอกสาร ทำให้เห็นว่างานด้านนี้ยังไม่มีระบบ ระเบียบกฎเกณฑ์ที่เข้ามารับรอง ยังไม่เป็นหลักสากลและเป็นที่ยอมรับในนานาประเทศ ซึ่งในสภาพปัจจุบันที่ประเทศไทยมีความก้าวหน้าในด้านต่าง ๆ ในส่วนของผู้รับรองเอกสารเนื่องจากไม่มีกฎหมายให้อำนาจแก่หน่วยงานใดโดยตรง ทำให้ประชาชนไม่ทราบว่าจะให้หน่วยงานใดเป็นผู้รับรองเอกสารเพื่อให้เอกสารนั้นมีความน่าเชื่อถือ

¹⁴ บุติธรรม, กระทรวง. รายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการเรื่องโนคา

หรือในกรณีที่ได้รับเอกสาร (อาจเป็น เอกชนหรือนิติบุคคลในต่างประเทศ) เรียกร้องให้มีการรับรอง หรือยืนยันจากผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ หน่วยงานราชการมีอำนาจหน้าที่รับรองเอกสารเฉพาะที่รัฐออกให้ เท่านั้น และในบางครั้งที่การรับรองเอกสารของรัฐก็เกิดปัญหาความล่าช้าในการดำเนินการ ด้วยเหตุผลเหล่านี้ อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันได้ ในส่วนของบุคคลที่ 3 ในบางประเทศ เช่น ในประเทศฝรั่งเศสบังคับไว้ว่า เอกสารต่าง ๆ ต้องผ่านการรับรองจากโนตารีปับลิก เพื่อให้เอกสารได้ผ่านการตรวจสอบเบื้องต้นจากผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมาย และสามารถเป็นพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือในชั้นศาล ระบบโนตารีปับลิกเป็นระบบสากลที่ยอมรับกันในประเทศ ทั้งยังลดขั้นตอน คดีพิพาทในการนำสืบพยานหลักฐานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับลายมือชื่อที่ปรากฏบนเอกสาร นั้นเป็นลายมือชื่อปลอม เอกสารนั้นได้กระทำขึ้นจริงจากผู้มีอำนาจหรือไม่ ปัญหาข้อยุ่งยากเหล่านี้ลดลง เมื่อมีการสร้างระบบงานโนตารีปับลิกขึ้น

การผ่านการนิติกรรมของกระทรวงการต่างประเทศ

เอกสารที่ผ่านการรับรองจากโนตารีปับลิกมาแล้ว อาจขอให้มีการรับรองลายมือชื่อโนตารีปับลิก โดยหน่วยงานที่จะเป็นผู้รับรองลายมือชื่อของโนตารีปับลิก ก็คือ กระทรวงการต่างประเทศ เนื่องจากกระทรวงการต่างประเทศจะมีตัวอย่างลายมือชื่อของโนตารีปับลิก เพื่อเป็นการตรวจสอบว่า มีการรับรองโดยเจ้าหน้าที่มีอำนาจ โดยฝ่ายสัญญาติโดยไม่ต้องตรวจสอบถึงเนื้อหา ซึ่งอาจก่อให้เกิดความล่าช้าดังที่กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นแต่ในทางปฏิบัติจริงไม่มีหน่วยงานโนตารีปับลิก จึงก่อให้เกิดความยุ่งยากในการปฏิบัติเป็นอย่างมาก¹⁵

ดังนั้นการรับรองเอกสารระหว่างประเทศจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในระบบเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าในปัจจุบัน หน่วยงานที่มีหน้าที่ดังกล่าว จะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมายและมีความรู้ความเชี่ยวชาญในภาษาเป็นอย่างดี และมีความน่าเชื่อถือ โดยมีกฎหมายให้อำนาจไว้โดยตรง

เอกสารใบบ้างที่ต้องผ่านนิติกรรมของกระทรวงการต่างประเทศ ขึ้นอยู่กับความต้องการของกลุ่มสัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

¹⁵ สันทัศน์ ศะทิวงษ์. ผู้อำนวยบริการกองกลาง กระทรวงต่างประเทศ. สัมภาษณ์,

4. งานรับรองลงลายมือชื่อ

ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 9 บัญญัติไว้ว่า "เมื่อมีกิจการอันใด ซึ่งกฎหมายบังคับให้ทำเป็นหนังสือไซ้ ท่านว่าบุคคลผู้จะต้องทำหนังสือไม่จำเป็นต้องเขียนเอง แต่หนังสือต้องลงลายมือชื่อของบุคคลนั้น"

ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 บัญญัติไว้ว่า

(10) "ลายมือชื่อ" หมายความว่ารวมถึง ลายพิมพ์นิ้วมือ และเครื่องหมายซึ่งบุคคลละไว้ แทนลายมือชื่อของตน

เนื่องจากลายมือชื่อบนเอกสารต่าง ๆ ล้วนมีความหมายยิ่ง เพราะเป็นการแสดงเจตนาที่จะผูกพันกับข้อความในเอกสารเหล่านั้น กับตัวบุคคลผู้เป็นเจ้าของลายมือชื่อที่ปรากฏอยู่ในเอกสาร ก่อให้เกิดสิทธิและความผูกพัน ความรับผิดชอบ การติดต่อสัมพันธ์กันโดยส่วนใหญ่ไม่ว่าจะในประเทศหรือต่างประเทศ ล้วนใช้เอกสารเป็นองค์ประกอบในการติดต่อสื่อสาร เพราะนอกจากจะเป็นเครื่องมือในการสื่อสารอย่างหนึ่งแล้วยังเป็นหลักฐานสำคัญ ในการดำเนินคดีอีกด้วย การรับรองการลงลายมือชื่อที่ปรากฏอยู่บนเอกสาร เพื่อยืนยันว่าเป็นลายมือชื่อที่แท้จริง จึงมีความสำคัญยิ่ง การรับรองการลงลายมือชื่อนี้ ในต่างประเทศมีหน่วยงานที่ดำเนินการในด้านนี้โดยตรง คือ โนตารีพับลิค เอกสารที่ได้รับการรับรองจะเป็นที่ยอมรับ และเชื่อถือได้ว่า เป็นลายมือชื่อที่แท้จริง นอกจากจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นให้แก่ผู้รับเอกสารแล้ว ยังเป็นพยานหลักฐานที่สำคัญ หากต้องมีการดำเนินคดี เพราะไม่ต้องตรวจสอบ หรือพิสูจน์ว่าลายมือชื่อที่ปรากฏอยู่บนเอกสารต่าง ๆ นั้น ว่าเป็นของปลอม หรือลายมือชื่อที่ปรากฏอยู่บนเอกสารเป็นลายมือชื่อของคู่สัญญาหรือไม่ ในปัจจุบันการรับรองลายมือดังกล่าวยังไม่เป็นที่นิยมใช้กันภายในประเทศไทย เนื่องจากยังไม่มีกฎหมายที่ออกมาเพื่อเป็นบทกำหนดกฎเกณฑ์หรือให้แนวทางเมื่อเกิดปัญหาขึ้น และมีผลกระทบระหว่างคู่กรณีดังที่กล่าวมาแล้ว ก็จะสามารถพิจารณาทางพิจารณาความเป็นทางออก นอกจากนั้นการรับรองลายมือชื่อยังเปรียบเสมือนการรับรองการแสดงเจตนาของเจ้าของลายมือชื่อที่ประสงค์จะผูกพันกับเอกสารนั้น ๆ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว และหน่วยงานต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นองค์กรของรัฐ หน่วยงานเอกชน บุคคลธรรมดา ก็ยังยอมรับเอกสารต่าง ๆ ที่มีการลงลายมือชื่อของคู่กรณี แม้ไม่ต้องมีการรับรองลงลายมือชื่อนั้น เนื่องจากการลงลายมือชื่อต่าง ๆ จะมาปรากฏต่อหน้าคู่สัญญาโดยปกติ และอาศัยความเชื่อใจระหว่างกัน แต่จะมีปัญหามากในกรณีที่มีการ

พบปะระหว่างคู่สัญญาที่อยู่กันห่างไกล อาจอยู่ในต่างจังหวัด หรือในต่างประเทศก่อให้เกิดอุปสรรคในการเดินทาง หรือในการติดต่อสื่อสารในปัจจุบัน อาจไม่จำเป็นต้องมาพบปะกันโดยตรง อาจเป็นเพียงการติดต่อโดยใช้โทรศัพท์ หรือเอกสารก็เพียงพอแล้ว เมื่อเป็นเช่นนี้ เอกสารต่าง ๆ จึงต้องสร้างความเชื่อมั่นให้ แก่ผู้รับเอกสารว่าเอกสารและลายมือชื่อที่ปรากฏอยู่บนเอกสารเหล่านั้น มีความสัมพันธ์และก่อให้เกิดสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบได้ต่อไป ดังที่จะกล่าวในส่วนต่อไป

2. โนตารีปับลิกตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย

ได้มีการบัญญัติคำว่า โนตารีปับลิก ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย ในมาตรา 47 ดังนี้

"ถ้าคู่ความหรือบุคคลใดยื่นใบมอบอำนาจต่อศาล ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้คู่ความหรือบุคคลนั้นให้ถ้อยคำสาบานตัวว่าเป็นใบมอบอำนาจอันแท้จริง

ถ้าศาลมีเหตุอันควรสงสัยว่า ใบมอบอำนาจที่ยื่นนั้นจะไม่ใช่ใบมอบอำนาจอันแท้จริงก็ดี หรือเมื่อคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องแสดงเหตุอันควร สงสัยว่าใบมอบอำนาจนั้นจะไม่ใช่ใบมอบอำนาจอันแท้จริงก็ดี ให้ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้คู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องนั้นยื่นใบมอบอำนาจตามที่บัญญัติไว้ต่อไปนี้

ถ้าใบมอบอำนาจนั้นได้ทำในราชอาณาจักรสยามต้องให้นายอำเภอเป็นพยาน ถ้าได้ทำในเมืองต่างประเทศที่มีกงสุลสยาม ต้องให้กงสุลนั้นเป็นพยาน ถ้าได้ทำในเมืองต่างประเทศที่ไม่มีกงสุลสยามต้องให้บุคคลเหล่านั้นเป็นพยานคือเจ้าพนักงานโนตารีปับลิก หรือแมยิสเตริต หรือบุคคลอื่นซึ่งกฎหมายแห่งท้องถิ่นตั้งให้เป็นผู้มีอำนาจเป็นพยานในเอกสารเช่นว่านี้ และต้องมีใบสำคัญของรัฐบาลต่างประเทศที่เกี่ยวข้องแสดงว่าบุคคลที่เป็นพยานนั้นเป็นผู้มีอำนาจกระทำการได้

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ให้ใช้บังคับแก่ใบสำคัญ และ เอกสารอื่น ๆ ที่ทำนองเช่นว่ามานี้ซึ่งคู่ความจะต้องยื่นต่อศาล"

บทบัญญัติมาตรานี้ได้คัดลอกมาจากกฎหมายต่างประเทศ เจตนารมณ์ของมาตรานี้เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่ไปพำนักในประเทศอื่นและมีความประสงค์จะจัดทำใบมอบอำนาจ หรือเอกสารสำคัญอย่างอื่น ในกรณีที่ตนเองมิได้อาศัยในประเทศของตนก็สามารถทำใบมอบอำนาจหรือเอกสารได้ที่กงสุลของประเทศตน เจ้าหน้าที่กงสุลเหล่านี้เป็นโนตารีปับลิกโดยตำแหน่ง หรือให้โนตารีปับลิกของประเทศนั้นเป็นพยานเช่น นาย A. ต้องการมอบอำนาจให้นาย B. ไปจดทะเบียนซื้อขายโอน

กรรมสิทธิ์ที่ดิน ไม่ว่าจะนาย A. จะอยู่ที่ใดก็สามารถมอบอำนาจให้นาย B. ดำเนินการแทนได้เมื่อมีการมอบอำนาจกันต่อหน้าโนตารีบับลิก เจ้าหน้าที่ของสำนักงานที่ดินสามารถตรวจสอบลายมือชื่อของโนตารีบับลิกที่เป็นพยานได้ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้นการมอบอำนาจกฎหมายกำหนดค้ำให้นายอำเภอเป็นพยานในการทำใบมอบอำนาจในทางปฏิบัติจริงขั้นตอนดังกล่าวค่อนข้างใช้เวลา และมีความยุ่งยากมาก และต้องสูญเสียเวลา ดังนั้นถ้ามีเอกชนเข้ามาแบ่งเบาภาระให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในการดำเนินการตรงจุดนี้ก็จะ เป็นประโยชน์ให้แก่ประชาชนอีกมาก

ในกรณีเช่นนี้ชาวต่างชาติที่เข้ามาทำนักอาศัยอยู่ในประเทศไทยเมื่อต้องการจัดทำใบมอบอำนาจ หรือเอกสารสำคัญอื่น ๆ เขาต้องให้กงสุลของประเทศตนในประเทศไทยเป็นพยานรับรองเจ้าหน้าที่สถานทูตหรือสถานกงสุลจะจดแจ้งไว้ว่าผู้มอบอำนาจซึ่งถือหนังสือหมายเลขประจำตัวที่เท่าใดได้มาลงลายมือชื่อต่อหน้าข้าพเจ้าในเอกสารฉบับนี้จริง โดยรับรองการลงลายมือชื่อไว้และเอกสารนั้นจะมีผู้ลงลายมือชื่อเป็นพยานอีกสองคน¹⁶ และข้อมูลต่าง ๆ จะถูกบันทึกลงในสมุดทะเบียนและนำไปรวบรวมไว้ที่หน่วยงานราชการ เพื่อเป็นหลักฐานต่อไป

จากในบทความตอนนี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเปิดรับโนตารีบับลิก ให้มีอำนาจหน้าที่ในการรับรองเอกสารสำคัญต่าง ๆ ที่คู่ความจะต้องยื่นต่อศาลในประเทศไทย

3. ระบบที่เลี้ยงที่บ้าน เมืองฉัตรให้ เพื่อประโยชน์ของประชาชนในการทำนิติกรรม

ในการทำนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ ประชาชนจะต้องมีความรู้ถึงการกระทำใด ๆ ที่ตนมุ่งจะก่อนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล เพื่อจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสิทธิ โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ และจะต้องเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย นิติกรรมที่บุคคลทำขึ้นจึงมีความสำคัญมากเพราะจะก่อให้เกิดสิทธิ หรือเปลี่ยนแปลงสิทธิ ฯลฯ ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ในนานาประเทศจึงมีหน่วยงานของรัฐ คือโนตารีบับลิกเป็นบุคคลที่มีหน้าที่เปรียบเสมือนเป็นผู้ช่วยเหลือ¹⁷ แก่ประชาชนที่มุ่งทำนิติกรรมสัญญาระหว่างกัน

¹⁶บุติธรรม, กระทรวง. รายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการเรื่องโนตารีบับลิก พ.ศ. 2539

¹⁷ประสิทธิ์ โฆวิไลกุล. อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ไม่ว่าจะเป็นนิติกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือหน่วยงานของเอกชนเช่น บริษัทห้างหุ้นส่วน กับหน่วยงานของเอกชน หรือระหว่างหน่วยงานของเอกชนกับบุคคล โนตารีบับลิกมีหน้าที่ในเบื้องต้น เพื่อทำให้นิติกรรม สัญญานั้นเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย โดยพิจารณาจากวัตถุประสงค์ การทำนิติกรรมและที่สำคัญ คือ จะเป็นผู้ดำเนินการตรวจสอบในเบื้องต้น ถึงความสมบูรณ์แห่งนิติกรรมนั้น เพื่อลดภาระการพิสูจน์ในศาล หากเกิดข้อพิพาทขึ้น เพราะโนตารีบับลิกอาจเป็นพยานในการทำนิติกรรมนั้น หรืออาจเป็นผู้ตรวจสอบโดยลงชื่อไว้เพื่อเป็นหลักฐานว่านิติกรรมนั้น โนตารีบับลิกได้ตรวจสอบถึงลายมือชื่อของผู้ทำนิติกรรมและความสมบูรณ์แห่งนิติกรรมแล้ว และจัดบันทึกลงในสมุดทะเบียนของโนตารีบับลิกเพื่อเป็นหลักฐานในการตรวจสอบต่อไป¹⁸ ในประเทศฝรั่งเศสโนตารีบับลิกทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาทางด้านกฎหมายให้แก่ประชาชนในการทำนิติกรรมต่าง ๆ โดยให้คำปรึกษาว่าสามารถทำเอกสารที่ต้องการทำได้หรือไม่ เอกสารนิติกรรมชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ รวมทั้งความสามารถในการทำเอกสารและเป็นบุคคลเดียวกับผู้ที่แสดงตัวหรือไม่¹⁹

ผู้เขียนมีความเห็นว่าหน้าที่ของโนตารีบับลิกในเรื่องนี้เป็นเรื่องที่น่าสนใจ แม้ว่าหน้าที่ในด้านการให้คำปรึกษาในการทำเอกสาร นิติกรรมสัญญาต่าง ๆ ผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมายสามารถให้คำปรึกษาได้อยู่แล้ว หรือมีละนันอัยการก็มีหน้าที่มีในคานนี้อยู่แล้ว แต่ในทางปฏิบัติจริงความสะดวกในการเข้าไปปรึกษากับเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยตรงเป็นที่ยุ่งยาก และต้องใช้เวลาในการติดต่อก่อให้เกิดความไม่สะดวก ซึ่งถ้ามีเอกชนที่มีความรู้ทางกฎหมาย และได้รับการแต่งตั้งจากรัฐให้เป็นผู้ทำหน้าที่ในคานนีโดยตรงการอำนวยความสะดวก และจำนวนผู้ให้บริการที่มากพอจะช่วยแบ่งเบาภาระให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐ และเอกสาร นิติกรรมสัญญาที่ผ่านการรับรองจากโนตารีบับลิกจะมีความน่าเชื่อถือ เพราะจะผ่านกระบวนการในการช่วยตรวจสอบในเบื้องต้น เช่น ในส่วนของความสมบูรณ์แห่งนิติกรรมที่โนตารีบับลิกจะเป็นผู้ตรวจสอบในเบื้องต้น เปรียบเทียบตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ของประเทศไทย ได้ดังนี้

1. ในส่วนของความสามารถในการทำนิติกรรม บัญญัติในมาตรา 153 แห่งประมวล

¹⁸ บุติธรรม, กระทรวง. รายงานการประชุมคณะกรรมการดำเนินการเรื่องโนตารีบับลิก พ.ศ. 2539

¹⁹ เรื่องเดียวกัน

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ดังนี้ "การใดมิได้ เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยความสามารถของบุคคลการนั้นเป็นโมฆะ"

โนตารีบับลิกเป็นผู้ตรวจสอบความสามารถในการทำนิติกรรมของบุคคล โดยคำนึงถึงหลักทั่วไปในเรื่องความสามารถของบุคคล ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บรรพ 1 ลักษณะ 1 ว่าด้วยบุคคล ส่วนบุคคลผู้ด้อยความสามารถในการทำนิติกรรมตามที่กฎหมายกำหนดไว้ ได้แก่ ผู้เยาว์ คนไร้ความสามารถ บุคคลวิกลจริตที่ศาลยังมิได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ว่าบุคคลเหล่านี้มีความสามารถที่จะกระทำนิติกรรมใด ๆ ได้หรือไม่ หรือเงื่อนไขในการใช้สิทธิของบุคคลเหล่านี้เป็นอย่างไร เพื่อให้นิติกรรมที่ทำขึ้นมีความสมบูรณ์ตามกฎหมาย

2. ในส่วนของวัตถุประสงค์แห่งนิติกรรม บัญญัติในมาตรา 150 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังนี้ "การใดมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามชัดแจ้งโดยกฎหมายเป็นการพันวิสัยหรือเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน การนั้นไม่เป็นโมฆะ"

ในส่วนของวัตถุประสงค์แห่งนิติกรรมนี้ โนตารีบับลิกเพียงแต่ตรวจสอบถึงวัตถุประสงค์แห่งนิติกรรมเท่านั้นว่าชอบด้วยกฎหมาย ขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือไม่ และวัตถุประสงค์นั้นมีผลบังคับกันได้ตามกฎหมาย โดยที่โนตารีบับลิก ไม่จำเป็นต้องตรวจสอบถึงเนื้อหารายละเอียดอื่น ๆ ว่าในนิติกรรมสัญญานั้นเจตนไว้ว่าอย่างไร สิทธิของคู่สัญญาเป็นอย่างไร

3. การแสดงเจตนาของผู้ทำนิติกรรม

ตามหลักทั่วไปในการทำนิติกรรม บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการแสดงออกถึงวัตถุประสงค์ ความต้องการบุคคลนั้น²⁰

²⁰ ประสิทธิ์ โงวิไลกุล. อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

4. ในส่วนของแบบแห่งนิติกรรม ในส่วนนี้นับว่ามีความสำคัญมาก เพราะนอกจากจะเป็นส่วนประกอบที่มีความสำคัญในส่วนของความสมบูรณ์แห่งนิติกรรมแล้ว แบบแห่งนิติกรรมยังเป็นพยานสำคัญหากจะต้องมีการนำสืบ

แบบแห่งนิติกรรม หมายความว่า วิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้เป็นพิเศษ เพื่อเป็นหลักบังคับให้ผู้แสดงเจตนาต้องปฏิบัติตามเป็นพิเศษ นอกเหนือจากเสรีภาพในการแสดงเจตนาทำนิติกรรมทั่วไป โดยผลของการบังคับให้กระทำตามวิธีนั้น ถ้าผู้กระทำนิติกรรมไม่ว่าจะปฏิบัติไม่ถูกต้อง หรือไม่ปฏิบัติตาม ย่อมจะทำให้นิติกรรมนั้นตกเป็นโมฆะ ตามกฎหมายบัญญัติไว้ แบบจึงเป็นองค์ประกอบสมบูรณ์ของนิติกรรม²¹

แบบที่กำหนดไว้ในกฎหมายมีหลายแบบต่างกัน นิติกรรมที่กฎหมายกำหนดให้ทำตามแบบบางอย่างอาจเป็นกฎหมายพิเศษเฉพาะเรื่อง โดยแยกเป็น 3 จำพวก ดังนี้²²

4.1 นิติกรรมที่ต้องทำเป็นหนังสือ และจดทะเบียน เช่น

มาตรา 456 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการซื้อขาย

"การซื้อขายอสังหาริมทรัพย์ ถ้ามิได้ทำเป็นหนังสือ และจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ไซ้ร้ท่านว่าเป็นโมฆะ วิธีนี้ให้ใช้ถึงซื้อขายเรือกำปั่น หรือเรือมีระวางตั้งแต่หกตันขึ้นไป เรือกลไฟ หรือเรือยนต์มีระวางตั้งแต่ห้าตันขึ้นไป ทั้งซื้อขายแพและสัตว์พาหนะด้วย.."

มาตรา 714 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการจำนอง

"ในสัญญาจำนองนั้น ท่านว่าต้องทำเป็นหนังสือและจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่"

²¹ไชยยศ เหมะรัชตะ, "นิติกรรมสัญญา" คำอธิบายหลักกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (กฎหมาย
พันธะ: 2536), หน้า 63

²²โสภณ รัตนากร, "การนำสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสาร" คำอธิบายกฎหมาย
ลักษณะพยาน (2537), หน้า 204-206.

4.2 นิติกรรมที่ต้องทำเป็นหนังสือ เช่น

มาตรา 572 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยการเช่าซื้อ

"อันว่าเช่าซื้อนั้น คือ สัญญาซึ่งเจ้าของทรัพย์สินออกให้เช่า และให้ค้ำประกันว่าจะขายทรัพย์สินนั้นหรือจะให้ทรัพย์สินนั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้เช่า โดยเงื่อนไขที่ผู้เช่าได้ใช้เงินเป็นจำนวนเท่า นั้นเท่านี้

สัญญาเช่าซื้อนั้นถ้าไม่ทำเป็นหนังสือ ท่านว่าเป็นโมฆะ"

4.3 นิติกรรมที่กฎหมายบังคับว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องบังคับคดีไม่ได้ เช่น

มาตรา 456 วรรคท้าย... "อนึ่งสัญญาจะซื้อหรือจะขายทรัพย์สินอย่างใดตั้งว่ามานี้ก็ตีค้ำประกันในการซื้อขายทรัพย์สินเช่นว่านั้นก็ตี ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างหนึ่งอย่างใดลงลายมือชื่อผู้รับผิดชอบเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องบังคับมิได้

นอกจากนี้ยังมีในบทบัญญัติในเรื่องการยืมเงิน การค้าประกัน การประกันภัย การประกันชีวิต การประนีประนอมยอมความ การเช่าอสังหาริมทรัพย์²³ ฯลฯ

ในตำรายุติธรรมเป็นผู้ตรวจสอบและอาจเป็นพยานในนิติกรรมต่าง ๆ ดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น โดยเฉพาะในส่วนของแบบของนิติกรรมที่ต้องทำเป็นหนังสือและนิติกรรมที่กฎหมายบังคับว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบนั้นจะฟ้องร้องบังคับคดีกันไม่ได้ เพราะแบบของนิติกรรมที่กฎหมายกำหนดให้ต้องทำ เช่น ในมาตรา 572 ดังที่กล่าวข้างต้นมาแล้วนั้น ถ้าคู่สัญญาไม่ทำตามแบบที่กฎหมายกำหนด คือ ไม่ทำเป็นหนังสือ จะมีผลทำให้นิติกรรมเป็นโมฆะ หรือนิติกรรมที่กฎหมายบังคับว่าต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ ลงลายมือชื่อ ฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบ มิฉะนั้นจะฟ้องร้องบังคับคดีกันไม่ได้ กฎหมายไม่ได้บังคับว่าต้องทำสัญญาเป็นหนังสือ แต่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ แต่ถ้าหากทำเป็นหนังสือก็ย่อมเป็นหลักฐานเป็นหนังสือไปในตัว

²³ ประสิทธิ์ ไม้วิไลกุล. อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

การที่กฎหมายบังคับให้มีหลักฐานเป็นหนังสือ ก็เพื่อตัดปัญหาผู้ที่ไม่ได้ทำหลักฐานเป็นหนังสือไม่มีโอกาสนำคดีมาฟ้องร้อง และถ้าทำหลักฐานเป็นหนังสือไว้คู่ความอีกฝ่ายก็หาข้อโต้แย้งได้ยาก ยิ่งผลให้ง่ายต่อการพิพากษา และเพื่อคุ้มครองคู่ความ โดยผู้ที่มีหลักฐานมาแสดงโดยให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่มีโอกาส นำพยานบุคคลมาเบิกความเท็จปรับปรว่าได้ และกฎหมายยังให้ลงลายมือชื่อผู้รับผิดชอบเพื่อว่าจะใช้เอกสารนั้นแก่คู่สัญญา ให้ยอมรับรู้ถึงสิทธิต่าง ๆ

เนื่องจากเอกสารนิติกรรมเกี่ยวกับการทำสัญญาต่าง ๆ ที่ได้จัดทำขึ้น ระหว่างคู่สัญญา มีความสำคัญต่อคู่สัญญาด้วยกันเองยังมีความสำคัญเป็นพยานเอกสารในกระบวนการพิจารณาคดีอีกด้วย ในทวาริปบลิคจึงมีส่วนเข้ามาตรวจสอบถึงความสมบูรณ์ของ เอกสารที่คู่สัญญาได้จัดทำขึ้น แม้ว่าในปัจจุบันธุรกิจการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ จะมีมากขึ้น ทำให้เกิดมีแบบฟอร์มสัญญาสำเร็จรูปต่าง ๆ ขึ้นมากมายเพื่อให้ประชาชนได้มีสิทธิเลือกใช้ตามความสะดวก แต่ถึงกระนั้นก็ตามยังมีปัญหาที่เกิดขึ้นอีก โดยเฉพาะในส่วนของแบบในการทำนิติกรรม และการจัดทำเป็นหนังสือ เช่น ในส่วนของการลงลายมือชื่อซึ่งนับว่ามีส่วนสำคัญยิ่ง เพราะจะมีการกล่าวอ้างถึง ความแท้จริงของลายมือชื่อที่ปรากฏบนเอกสารว่าเป็นลายมือชื่อปลอม มิใช่ลายมือที่แท้จริงของคู่สัญญา หรือมีการอ้างว่าข้อสัญญานั้นมีการแก้ไขเปลี่ยนแปลง การกล่าวอ้างถึงความแท้จริงของลายมือชื่อ แม้ว่าได้มีการทำตามแบบที่กฎหมายกำหนดหรือมีการทำเป็นหนังสือแล้วก็ตาม ทำให้เป็นภาระในการพิสูจน์ เช่น ในกรณีของการทำนิติกรรมแบบธรรมดา ที่ได้บัญญัติไว้ในมาตรา 1656 ได้ให้ความสำคัญในส่วนของพยานและการลงลายมือชื่อ โดยสรุปได้ดังนี้

มาตรา 1656 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

"นิติกรรมนั้น จะทำตามแบบดังนี้ก็ใช้ได้ กล่าวคือ ต้องทำเป็นหนังสือลงวัน เดือน ปี ในขณะที่ทำขึ้นและผู้ทำนิติกรรมต้องลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนพร้อมกัน ซึ่งพยานสองคนนั้นต้องลงลายมือชื่อรับรองลายมือชื่อของผู้ทำนิติกรรมไว้ในขณะที่นั้น"

ผู้ทำนิติกรรมต้องลงลายมือชื่อผู้ทำนิติกรรม ผู้ทำนิติกรรมจะต้องลงลายมือชื่อต่อหน้าพยานอย่างน้อย 2 คน พร้อมกัน ข้อสำคัญคือ ถ้อยคำที่ว่า "ต่อหน้า" และ "พร้อมกัน" จะลงชื่อลับหลังพยาน

หรือพยานทั้ง 2 คน อยู่ไม่พร้อมกันไม่ได้"²⁴ พยานสองคนที่อยู่รู้เห็นต้องอยู่พร้อมกันด้วย พยาน จะเห็นคนละครั้งไม่ได้ ดังนั้นถ้าผู้ทำพินัยกรรม ลงลายมือชื่อไว้ก่อน แล้วเรียกพยานมารับรู้ภายหลัง หรือลงชื่อผู้ทำพินัยกรรมในพินัยกรรมต่อหน้าพยานคนเดียวแล้วจะ เรียกพยานอีกคนหนึ่งมารับรู้ภายหลัง แม้ตัวผู้ทำพินัยกรรมเองจะเป็นผู้บอกกล่าวว่าเขาได้ลงลายมือชื่อไว้ในพินัยกรรม ก็ใช้ไม่ได้ ต่อเมื่อได้ ความว่าผู้ทำพินัยกรรมได้ลงลายมือชื่อหรือพิมพ์ลายนิ้วมือต่อหน้าพยานนั้นแล้วก็ถือว่าพินัยกรรมนั้นสมบูรณ์

พยานต้องลงลายมือชื่อเพียงอย่างเดียว²⁵

ความสำคัญของการที่พยานที่ลงลายมือชื่อในพินัยกรรม "พยาน 2 คนนั้นต้องลงลายมือ ชื่อรับรองลายมือชื่อของผู้ทำพินัยกรรมไว้ในขณะนั้น" ด้วยเหตุนี้พยานที่ลงลายมือชื่อในพินัยกรรม กฎหมายเพียงประสงค์ แต่เพียงให้รับรองลายมือชื่อของผู้ทำพินัยกรรมเท่านั้น ว่าเป็นลายมือชื่อของ ผู้ทำพินัยกรรมจริง ส่วนข้อความจะเป็นอย่างไร พยานอาจจะไม่รู้หรือรู้ก็ดี

เหตุผลที่ต้องให้มีพยานก็เพราะ เป็นพินัยกรรม ที่ผู้อื่นจะเป็นผู้เขียนหรือพิมพ์ก็ได้อาจจะมีการปลอมแปลงได้ พยานจึงมีความสำคัญที่จะแสดงให้เห็นว่าพินัยกรรมนั้น ผู้ทำพินัยกรรมได้ทำขึ้นจริง โดยไม่มีการขู่เข็ญ หรือหลอกลวง และผู้ทำพินัยกรรมเป็นผู้ที่มีความสามารถ มีสติ ซึ่งเรื่องเหล่านี้เป็น ข้อเท็จจริงที่จะต้องพิจารณาเมื่อมีการโต้เถียงกัน พยานจึงต้องมาให้การและต้องรู้ว่าในขณะนั้นผู้ทำ พินัยกรรมมีสติ

แม้ว่าในปัจจุบันธุรกิจ การติดต่อเอกสารต่าง ๆ จะมีเพิ่มมากขึ้น สัญญาสำเร็จรูปที่พิมพ์ ขึ้นมาเพื่อขายให้แก่ประชาชน เพื่ออำนวยความสะดวก แต่ก็ยังไม่สามารถครอบคลุม ผลความสมบูรณ์ แห่งนิติกรรมสัญญาต่าง ๆ เนื่องจากต้องอาศัยจากหลาย ๆ องค์ประกอบ ดังที่กล่าวมาข้างต้น

²⁴ เสนีย์ ปราโมทย์, "กฎหมายว่าด้วยครอบครัวและมรดก" ประมวลกฎหมาย

แพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวและมรดก (พ.ศ.2508), หน้า 65.

²⁵ ปิยะนุช โปตะวณิช, "พินัยกรรม" กฎหมายแพ่ง 3 : ครอบครัว มรดก (พ.ศ.

2533), หน้า 802.

ไม่ว่าจะเป็นส่วนความสามารถของผู้ทำนิติกรรม วัตถุประสงค์แห่งนิติกรรม เจตนาของผู้ทำนิติกรรม แบบแห่งนิติกรรมทั้ง 3 ส่วนนี้ ล้วนมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันจะขาดส่วนใดส่วนหนึ่งไปมิได้ดังนั้นคู่สัญญาต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทางกฎหมาย แต่ต้องยอมรับว่าประชาชนโดยส่วนใหญ่ก็ไม่ใช่เป็นผู้ที่มีความรู้ในกฎหมายอย่างดี ในต่างประเทศจึงได้มีระบบโนตารีปับลิก เพื่อเข้ามาดำเนินการตรวจสอบในเบื้องต้นของการทำนิติกรรมสัญญา เพราะจะต้องอาศัยผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในทางกฎหมาย เพื่อประโยชน์แก่สาธารณะต่อไป

เอกสารสัญญานิติกรรมต่าง ๆ ที่ได้ทำขึ้น ถือว่าเป็นพยานเอกสาร ซึ่งมีลักษณะพิเศษ 2 ประการ คือ 1) ลักษณะอันเป็นการเฉพาะตัว 2) ลักษณะครบถ้วนบริบูรณ์อยู่ในตัว การนำร่างเกี่ยวกับข้อความในเอกสารจึงไม่ต้องอาศัยพยานหลักฐานอื่น ๆ อีก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่มีการทำสัญญากันเป็นลายลักษณ์อักษร จึงเห็นว่าเอกสารเหล่านั้นมีความสมบูรณ์ในตน แต่ถึงกระนั้นก็ยังมีความจำเป็นเรื่องพยานนอกเอกสาร Extrinsic evidence²⁰ ขอบกเว้นให้ศาลรับฟังพยานหลักฐานอื่นนอกจากตัวเอกสารหลายกรณี

ตามทีกล่าวมาแล้วพอสรุปได้ดังนี้

1. การนำสืบพยานบุคคลเมื่อไม่สามารถนำต้นฉบับมาแสดงได้
2. การนำสืบพยานบุคคลเพื่อหักล้างพยานเอกสาร

2.1 เพื่อแสดงว่าเอกสารนั้นปลอม หรือไม่ถูกต้อง เช่น ลายมือชื่อที่ปรากฏบนเอกสารนั้น ๆ มิใช่ลายมือชื่อที่แท้จริงของคู่สัญญา หรือกรณีที่ได้มีการทำเอกสารกันจริงหรือมีการแก้ไขเอกสารนั้นในสาระสำคัญ หรือมีการเพิ่มเติมข้อความที่สำคัญในเอกสาร

2.2 เพื่อแสดงว่าสัญญาหรือหนี้ไม่สมบูรณ์ เช่น กรณีที่นิติกรรมมีวัตถุประสงค์เป็นการต้องห้ามโดยกฎหมาย เป็นการพันวิสัยหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของ

²⁰โสภณ รัตนากร. "พยานเอกสาร" คำอธิบายกฎหมายลักษณะพยาน (พ.ศ.2537) หน้า 320

ประชาชน ซึ่งเป็นโอมะ (ป.พ.พ.มาตรา 150) นิติกรรมทำไม่ถูกแบบเป็นโอมะ (ป.พ.พ.มาตรา 152) นิติกรรมซึ่งเกิดขึ้นโดยเจตนาหลง หรือนิติกรรมอำพราง (ป.พ.พ. มาตรา 155) นิติกรรมซึ่งเกิดขึ้นโดยสำคัญผิดในสิ่งซึ่งเป็นสาระสำคัญ (ป.พ.พ. มาตรา 156, 157) นิติกรรมซึ่งเกิดจากกลฉ้อฉล หรือการข่มขู่ซึ่งเป็นโอมิยะกรรม (ป.พ.พ. มาตรา 159, 164) หรือเป็นนิติกรรมซึ่งมิได้เป็นไปตามบทบัญญัติของกฎหมายว่าด้วยความสามารถของบุคคลในกรณีอื่น ๆ ซึ่งกฎหมายถือว่าเป็นโอมิยะ (ป.พ.พ. มาตรา 153) เป็นต้น²⁷

ในส่วนของวินตาริปบลิคจะมีส่วนเข้ามาช่วยในระบบการสืบพยานในส่วนข้อ 1 และ 2 เป็นอย่างมากทั้งยังทำให้เอกสารที่คู่สัญญาได้ทำขึ้นมีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่ยอมรับ สร้างความรู้ ตรวจสอบนิติกรรมต่าง ๆ ในเบื้องต้น ถึงความสมบูรณ์แห่งนิติกรรมทั้ง 4 ข้อรวมถึงการรับรองลายมือชื่อว่าคู่สัญญาที่มีลายมือชื่อปรากฏบนเอกสาร ได้มากระทำกันจริงต่อหน้าวินตาริปบลิค และเป็นพยานที่รู้เห็นในการกระทำนั้น เพื่อป้องกันการกล่าวอ้างเรื่อง ลายมือชื่อปลอมหรือเอกสารนั้นไม่มีการทำขึ้นและถ้ามีการแก้ไขเพิ่มเติมหรือตัดทอนข้อความใด ๆ บนเอกสารวินตาริปบลิคจะต้องรับรองในการกระทำนั้น

การรับรองดังที่กล่าวมาข้างต้นวินตาริปบลิคอาจรับรองโดยการลงชื่อเป็นพยานในนิติกรรมสัญญานั้น ๆ หรือการลงชื่อรับรองนิติกรรมต่าง ๆ ได้กระทำขึ้นต่อหน้าวินตาริปบลิคนั้นจริง และบันทึกลงในสมุดทะเบียน และสมุดทะเบียนเหล่านี้จะถูกนำไปรวบรวมเก็บไว้ที่กระทรวงยุติธรรมเพื่อเป็นหลักฐาน หากมีข้อพิพาทเกิดขึ้น หรือกรณีที่เอกสารต้นฉบับของคู่สัญญาสูญหาย สามารถหาสำเนาหลักฐานต่าง ๆ ได้จากสมุดทะเบียน

4. เหตุที่จำเป็นคือมีกฎหมายวินตาริปบลิคในประเทศไทย

1. การไม่มีระบบวินตาริปบลิค ทำให้การค้าเงินธุรกิจระหว่างประเทศของไทยตกอยู่ใน

²⁷โสภณ รัตนากร. "การนำสืบพยานบุคคลแทนพยานเอกสาร" คำอธิบาย

ฐานะเสียเปรียบเพราะการติดต่อทางการค้าและธุรกิจระหว่างประเทศมีการแข่งขันกันรุนแรงความ
 คับขันในการติดต่อเป็นเรื่องสำคัญ เอกสารทางการค้าจำนวนมากมีความจำเป็นต้องได้รับการรับรอง
 ทางนิติกรรมโดยโนตารีปับลิก หากไม่มีระบบที่สามารถบริการประชาชนได้รวดเร็วก็ทำให้เป็นอุปสรรคใน
 การแข่งขัน การค้าระหว่างชาวไทยกับชาวต่างชาติย่อมไม่สามารถแข่งขันในตลาดระหว่างประเทศได้
 เต็มที่

2. กฎหมายให้เสรีภาพแก่บุคคลที่จะทำนิติกรรมระหว่างกันได้โดยเสรี แต่กฎหมายในหลาย
 ประเทศให้การคุ้มครองแก่บุคคลที่ไม่รู้กฎหมายเพียงพอ โดยบังคับให้ต้องทำนิติกรรมโดยมีโนตารีปับ
 ลิกเป็นสักขีพยาน เพื่อป้องกันมิให้การทำนิติกรรมที่ต้องห้ามตามกฎหมาย เป็นการรับรองเจตนาของ
 บุคคลในเบื้องต้น ทั้งยังเป็นผู้ตรวจสอบให้นิติกรรมนั้นสมบูรณ์ครบองค์ประกอบนิติกรรมซึ่งจะเป็นการทำ
 ให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเสียเปรียบ หรือทำให้นิติกรรมนั้นเป็นโมฆะ การต้องมีโนตารีปับลิกเป็นสักขีพยานใน
 การทำนิติกรรมนี้ เป็นแบบของนิติกรรม โนตารีปับลิกมีหน้าที่พิสูจน์ข้อเท็จจริงถึงข้อความในเอกสาร
 วันเวลาที่ถูกต้อง ลายมือชื่อที่แท้จริง ความถูกต้องแท้จริงของลายลักษณ์อักษร เจตนาของคู่สัญญาไม่
 ขัดต่อกฎหมายหรือความยุติธรรม โนตารีปับลิกต้องทำเอกสารคู่ฉบับเพื่อเก็บไว้เป็นหลักฐานกรณีเอก
 สารของคู่สัญญาสูญหาย สามารถค้นหาได้จากเอกสารของโนตารีปับลิกซึ่งจะเก็บไว้ที่หน่วยงานราชการ
 เช่น กระทรวงยุติธรรม

3. การบังคับให้บุคคลต้องทำนิติกรรม โดยมีโนตารีปับลิกเป็นสักขีพยานเป็นการลดความ
 บัญยากในการพิสูจน์ว่านิติกรรมใดได้ทำขึ้นโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือไม่ ครบองค์ประกอบของนิติกรรม
 หรือลายมือชื่อที่ปรากฏบนเอกสาร เป็นลายมือชื่อที่แท้จริงของบุคคลนั้นจริงหรือไม่ซึ่งขั้นตอนการพิสูจน์
 ข้อโต้แย้งเหล่านั้น ทำให้ขบวนการในการพิจารณาดำเนินไปอย่างรวดเร็วเพราะเมื่อมีการทำนิติกรรม
 ต่อหน้าโนตารีปับลิก และโนตารีปับลิกนั้นได้ลงลายมือชื่อรับรองกับได้ลงทะเบียนไว้ในสมุดทะเบียนโนตา
 รีปับลิกแล้ว สามารถวางเป็นหลักฐานในโอกาสต่าง ๆ รวมทั้งในการดำเนินกระบวนการยุติธรรม อีก
 ทั้งยังเป็นหลักฐานสำรอง ในกรณีที่เอกสารของคู่กรณีสูญหายหรือถูกทำลาย เป็นการลดขั้นตอนในการ
 พิสูจน์ความมีอยู่หรือเอกสารนั้นได้มีการจัดทำหรือไม่ เป็นผู้ให้พยานที่น่าเชื่อถือแก่ศาลและยังเป็นการ
 ป้องกันการเกิดข้อพิพาทหรือคดีต่าง ๆ ที่ขึ้นสู่ศาลโดยไม่จำเป็น²⁸

²⁸ โสภณ รัตนากร. ที่ปรึกษาในศาลฎีกา. สัมภาษณ์, 24 กรกฎาคม 2539

4. เป็นการพัฒนาระบบการติดต่อทางธุรกิจให้มีความคล่องตัวมากขึ้น เนื่องจากโลกมีการพัฒนาในทุก ๆ ด้าน ทั้งในระบบการติดต่อสื่อสาร การค้าขาย หรือที่เรียกกันว่า โลกาภิวัตน์ จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น อำนวยความสะดวกติดต่อสื่อสารที่ไร้พรมแดน การติดต่อกันในบางครั้งไม่จำเป็นต้องพบปะเจอหน้ากัน ดังนั้นเอกสารสัญญาต่าง ๆ ซึ่งเป็นเครื่องมือในการสื่อสาร เป็นหลักฐานของการแสดงเจตนาของบุคคลในการสื่อสาร จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เอกสารสัญญาดังกล่าวจึงต้องเป็นที่ยอมรับได้ มีความน่าเชื่อถือในต่างประเทศ เอกสารสำคัญบางประเภทสัญญาจำเป็นต้องให้โนตารีปับลิกซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้รับรองความแท้จริงของเอกสาร หรือรับรองลายมือชื่อของเจ้าของเอกสาร เพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้รับว่าเอกสารนั้นสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้

5. ในกรณีที่ต่างประเทศมีการเรียกร้องให้โนตารีปับลิกรับรองเอกสารใด ๆ ประชาชนสามารถให้โนตารีปับลิกรับรองเอกสารดังกล่าวได้ทันที เพื่อให้เอกสารเป็นที่ยอมรับในต่างประเทศ และมีความรวดเร็วในการดำเนินการโดยถูกต้องตามกฎหมาย และเป็นระบบที่สอดคล้องกับวิสัยปฏิบัติในนานาประเทศ

6. เนื่องจากในปัจจุบันยังไม่มีความหมายกำหนดระเบียบไว้อย่างแน่นอน สำนักงานนายความอาจจะมีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมในการให้บริการทางโนตารีปับลิกเกินกว่าที่ควรจะเป็นก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ประชาชน

7. การมีระบบโนตารีปับลิกเป็นการก้าวทันโลก ซึ่งในประเทศที่เจริญแล้วจะต้องมีโนตารีปับลิกทั้งสิ้น

8. เป็นการส่งเสริมอาชีพให้แก่เด็กกฎหมาย ซึ่งเป็นอาชีพที่มีเกียรติเพื่อคุ้มครองประโยชน์สาธารณะให้แก่ประชาชน

9. เป็นการลดขั้นตอนการพิจารณาคดี เนื่องจากโนตารีปับลิกเป็นบุคคลที่รับรองเอกสารในเบื้องต้น เอกสารที่รับรองแล้วจะเป็นที่น่าเชื่อถือในศาล และในกรณีที่บุคคลทำเอกสารที่จัดทำสูญหาย โนตารีปับลิกจะมีเอกสารคู่ฉบับเก็บไว้เป็นหลักฐาน